

□ **Dinamika, işgüzarlıq, məsuliyyət hissi, cavabdehlik, mübariz əhval-ruhiyyə, məqsədə nail olmaq üçün səriştə və inadkarlıq onun həyat kredosu, fəaliyyət tərzii üçün xarakterik cizgilərdir. Sənətində və şəxsiyyətində emosional keçidlər sərtliliklə kövrəkliyin vəhdətində özünü daha qabarıq büruzə verərək milli özgürlük koloritini gücləndirir. Hisslərin, duyğuların coşub-cağlayan məqamında molbertin sıxacları arasında tarıma çəkilməmiş kətanla üz-üzə dayanmağı, poetik düşüncələrin portretini rənglərin polifonik qurşağından, zərif, incə qovşağından faydalanaraq təbiiliyin harmoniyasını yaratmaqdan yorulmaq bilmir. Haqqında söz açdığımız rəssam, heykəltəraş, qrafika ustası, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının üzvü, beynəlxalq festival laureatı, Respublika Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Mədəniyyətşünaslıq üzrə Elmi-Metodiki Mərkəzin elmi araşdırmalar şöbəsinin müdiri Rafiq Məhərrəm oğlu Quliyevdir.**

O, 1956-cı ildə Cəbrayıl rayonunun Quycaq kəndində anadan olub. İxtisas təhsilini Bakıdakı Əzim Əzimzadə adına Rəssamlıq Məktəbində alıb. Həmin təhsil ocağını fərqlənmə diplomu ilə bitirərək, 1980-ci ildə təyinatla Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin sərəncamına göndərilib. Rafiq Məhərrəm oğlu bir müddət incəsənət bilikləri şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışıb, Azərbaycanda xalq yaradıcılığının öyrənilməsi və təbliği sahəsində fəaliyyət göstərüb. Sonralar Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda ali təhsil alan Rafiq uzun illər respublikanın müxtəlif guşələrində yaşayan istedadları üzə çıxarmaqla yanaşı, özü də yaradıcılıqla ciddi məşğul olaraq, rəngkarlıq, qrafika və heykəltəraşlıq sahəsində yaddaqalan, bənzərsiz əsərlər yaradıb. Xüsusilə rəngkarlığa aid işlərinin müxtəlif miqyaslı yerli və xarici sərgilərdə nümayiş etdirilməsi uğurlu olub, müəllifini cəmiyyətdə tanıdıb və sevdirib. Onun Azərbaycan təsviri sənətinin problemlərindən bəhs edən tədqiqatları böyük maraq doğurur. Rəssamın “Azərbaycan incəsənətində rəmzi-bədii şərhə yüksəlmə” (2007), “Təsviri sənətdə insan dünyası” (2009) və “Azərbaycan təsviri sənətində tarix və şəxsiyyət” (2013) kitablarını sənətşünaslıq elmimizə, bütövlükdə Azərbaycan mədəniyyətinə dəyərli töhfə hesab etmək olar.

R.Quliyevin rəngkarlıq yaradıcılığında hansı janrın ələyatımlılığından, hansı boyanın imkanlarından, rəng çalarlarının üstünlüklərindən söz açmaq çətinidir. Çünki o, müəyyən janra, boyaya rəğbətini büruzə versə də, peşəkarlıq, səriştə, araşdırdığı mövzu-ya vurğunluq bütün əsərlərinin bədii-estetik mahiyyətində, cazibəsində duyulmaqdadır.

Etiraf olunmalıdır ki, Rafiq incəsənət aləmində daha çox rəngkar kimi tanınır. Bununla belə, o, heykəltəraşlıq, tətbiqi-sənət sahəsində

çöhrəsindən nigarançılıq duyulmaqdadır. Bu məqamda ayrılıq anının uzanmasına son qoyacaq, narahatçılığı təbassümlə əvəzləyəcək xeyir-duanı hər kəsin intizarla gözləməsi portretin ümumi kompozisiyasını təşkil edir.

“Xeyir-dua”dakı qəlyanlı kənd ağsaqqalı Rafiq Quliyevin yaradıcılığında bir dəfə görüntülənib yoxa çıxan, təsadüf olunmayan obrazlardan deyil. Tipik olduğu qədər də, yaddaqalan, mənalı sifət cizgiləri, ciddi ba-

tidir. Tablodə cazibədarlığı, zərifliyi, gözəlliyi şərtləndirən detallar kompozisiyanın mükəmməlliyini tamamlayır, rənglərin harmoniyası eyniadlı mahnı qəhrəmanının Azərbaycan təbiətinin qüdrətindən, bənzərsizliyindən təcəlla tapdığını təsdiqləyir.

“Sarı gəlin” portreti görkəmli sənətkarın qadın obrazları cərgəsində kübarlığı, ifalılığı, cazibədarlığı, milliliyi, mükəmməlliyi ilə seçilən, tarixilik və müasirlik rakurslarından yanaşdıq-

kimi, onun çiçəyə, təbiətin yaratdığı gözəlliklərə sevgisini, vurğunluğunu izhar etməklə yanaşı, rənglərin bəzən açıq, işıqlı, bəzən də solğun, tutqun çalarlarından yerli -yerində faydalanaraq hər kəsin birmənalı bəyəndiyi torpağın ecazkar töhfələrinə laqeydliyin, diqqətsizliyin mövcudluğunu da vurğulamağı unutmur. Gülün, çiçəyin taleyindən ifadə olunan narahatlıq insanları Tanrının yaratdıqlarına daha həssas olmağa çağırır.

Təbiiliyin harmoniyası

xışı, qayğılı görüntüsü olan müdrikə biz rəssamın yağlı boya ilə işlədiyi “Ümid”, “Hisslər”, “Fraqment” və s. tablolarında da rast gəlir, müxtəlif rakurslardan müşahidə etmək, izləmək imkanı qazanırıq. Eləcə də “Xeyir-dua”dakı Gəlin obrazı “Fraqment”, “Söhbət” və digər lövhələrdə qabarıq verilməmişdir. Bu vurğulanan məqamlar tamaşaçıda əminlik yaradır ki, rəssam sevimli obrazlarını həyatdan seçir və yaradıcılıq boyu onları izləyir, fərqli situasiyalarda rənglərin dili ilə onların fikir və düşüncələrini ifadə etməyi bacarır.

“Sarı gəlin” obrazı Rafiqin yaradıcılığında milli koloriti və tarixi ənənəsi ilə seçilən, təbiət gözəli timsalında təqdim olunan, güllərin, çiçəklərin rəngindən, rayihəsindən süslənən bir Vətən qızının bədiiləşdirilmiş portre-

də məmləkətini dünya müstəvisində təmsil etmək səviyyəsinə ucaldılan Azərbaycan qadını nümunəsidir.

Rəssamın yaradıcılığında bütün fəsiləri ilə görüntülənən, rəngarəng, göz oxşayan Azərbaycan təbiəti – güllü-çiçəkli, barlı-bəhərli Vətən torpağı, ləpələri nəğmə zümzümə edən dənizi, çayı, şəlaləsi, qucağına sığınmış kəndləri ilə vüqarlı, əzəmətli görünən dağları, mənzərələri, onu gündən-günə gözəlləşdirən, min nəznəmlə barındıran, zənginləşdirən zəhmətsevər insanları araşdırma predmetinə çevrilmiş, böyük sevgi və rəğbət hissi ilə təqdim edilmişdir.

“Lalələr”, “Yağışdan sonra”, “Yazın gəlişi”, “Nar ağacı, nar çiçəyi”, “Mənzərə”, “Küsdümgül”, “Natrümort”, “Güllər”, “Buket” və b. rəsmlərdə adlarından da məlum olduğu

Dəniz lövhələri rəssamın yaradıcılığında, demək olar ki, digər mövzularla müqayisədə üstünlük təşkil edir. Bu mənzərələrdə kükrəyən, şahə qalxan dalğalara, fırtına və tufanların məcrasından oynatdığı mavi dənizə təsadüf edilmir. “Dənizin nağılı” sahildə lövbər salmış “Qayıqlar”ın qəlbindən axan qara qanları ovsunlaya bilmir... “Qağayıların döyüşü” dəniz sükutunu “Lirika”ya çevirməyə hesablasa da, yalnız “Mayak”ın işıq yaddaşında yaşam haqqı qazanır. Onun tablolarında dəniz sanki canlı, duyğulu, düşüncəli orqanizmdir, insan taleyi yaşayır – qayğılı, narahat, məsuliyyət hissi daşıyan ömür...

Dağ, kənd, çay, şəlalə obraz kimi düşüncələr aləmini tamamlayan, bütövləşdirən bədii detallardır. “Yağışdan sonra”, “Çaylaq”, “Yazın gəlişi”,

“Köhnə kənd”, “Mənzərə”, “Ağsaqqal”, “Axşam” və digər lövhələrdə doğma, tanış kənd mənzərələri, ucalıq, əzəmət rəmzi olan dağlar və dağ ağırlığında el, Vətən dərini çiyinlərində daşıyaraq ömrün qış çağında yumaq kimi bükülən kənd ağsaqqalı... Rəssam maraqlı süjetlər əsasında mükəmməl kompozisiyalar quraraq tamaşaçını düşündürmək, hisslərlə rənglərin səsiz dialoqunu qurmaq bacarığını böyük ustalıqla sezdirə bilir.

Azərbaycanın Xalq rəssamı, Respublika Dövlət mükafatı laureatı Kazım Kazımzadə təsadüfi deyildir ki, Vətənimizin dilbər guşələrini, əsrarəngiz gözəlliklərini tablolarında canlandıran sənətkar haqqında demişdir: “Rəssam Rafiq Quliyevin yaradıcılığında tarixi yaddaşa diqqət və ehtiramın ifadəsi diqqətimi daha çox cəlb etdi. Çünki yaradıcı adam üçün bu, çox vacib keyfiyyətdir. İnanıram ki, o, bu cür başlanğıcla özünün yaxın gələcəkdə də uğur qazanacağına zəmin yaratmışdır.”

Yaradıcı şəxsiyyətdə, sənətkarda

sından dan yerinin qızardığı, şəfəqlərin ağ buludları qırmızı-cəhrayılı rəngə boyadığı anlarda tüstüsü ərşə bülənd olan cəhrayı traktorla yerin şumlanması, kotan caynağının torpağın bağrını sökməsi, uzaqlarda görünən kəndin uğurlu və xeyirli sabahlarından xəbər verir. Bu mənzərədə torpaq, dağ və nurlu səma arasında rəng keçidlərinin təbii harmoniyası duyulmaqdadır.

Onun əsərlərinin əksəriyyətində tarixilik və müasirlik tendensiyası vətəndaş-rəssam mövqeyindən təqdim edilmişdir. Bu düşüncənin qabarıqlığına diqqət yetirmək, fərqi nə varmaq, təzadlar arasındakı bəzən görünməz incə, zərif vəhdəti həssaslıqla müşahidə etmək üçün “İçərişəhər” və “Yeniləşən Bakı” tablolarının önündə bir anlıq dayanaraq yaşayan duyğuların çoxqatlı rəng çalarlarında yuvalandığının şahidi olmaq yetərlidir. Bu iki əsərin yaranma tarixi illərlə ölçülsə də mahiyyəti, məzmunu, süjet xətləri arasında əsrlər yaşayır...

Rafiq Quliyevin təsviri incəsənət təmayüllü əsərlərində tariximizin,

vətənpərvərlik keyfiyyətinin, millitarixi yaddaşa ehtiramın önəmliliyini vurğulayan K.Kazımzadənin dəqiq müşahidələri, elmi proqnozları demək olar ki, bu gün özünü tamamilə doğrultmuşdur. Rafiq Quliyevin yaradıcılıq palitrası çoxçalarlı və çoxşaxəli olmaqla yanaşı, yurdsevərlik duyğusu, dövlətçilik hissiyyəti ilə süslənmişdir.

“İlk şum” əsəri rəssamın torpağa sevgisinin bədii ifadəsi, zəhmət adamlarına rəğbətinin, ehtiramının əyani təəcəssümüdür. Sübh çağı, dağlar arxa-

mədəniyyətimizin, adət-ənənələrimizin zamanın sınağından üzüağ çıxan unikal tərəflərinin təcəssüm tapması, milli-mənəvi dəyərlərimizdən qədərincə barınması qürur və iftixar hissi doğurur.

Asif RÜSTƏMLİ,
AMEA Ədəbiyyat İnstitutu mətbuat tarixi və publisistika şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor